

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.32782/chc.v048.2023.9>

Гринько Світлана Дмитрівна,

докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
ORCID ID: 0000-0003-2737-5702

Кожевникова Вікторія Олександрівна,

докторка юридичних наук, доцентка,
професорка кафедри міжнародного та європейського права
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
ORCID ID: 0000-0002-0410-6756

Черняк Олена Юріївна,

кандидатка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри міжнародного та європейського права
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
ORCID ID: 0000-0001-5104-6648

СІМЕЙНЕ (НАЦІОНАЛЬНЕ, МІЖНАРОДНЕ, ПОРІВНЯЛЬНЕ) ПРАВО: РЕЦЕНЗІЯ НА ПІДРУЧНИК ВІТАЛІЯ ЧЕРНЕГИ

Навесні 2023 року в юридичних осередках відбулася значна подія – побачив світ унікальний підручник «Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право», автором якого є доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного права Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана Віталій Чернега¹.

У цьому навчальному виданні віддзеркалені як надбання згаданого вище представника науки сімейного права, що є результатом його багаторічних наукових зусиль у цій сфері², так і праці інших юристів-вчених сучасності і легенд української цивілістики. В основу рецензованого підручника також максимально покладено

здобутки сімейного законодавства та практики його застосування. На сторінках кожної глави цього навчального видання фігурують: а) терміни; б) питання, тести для контролю або самоконтролю знань; г) завдання для індивідуальної роботи; г) приклади практичних завдань. Все це створює передумови для ефективного вивчення сімейного права.

І мова, і стиль, і обсяг рецензованого навчального видання заслуговують на підтримку. Коректно сформованим є список рекомендованих джерел, що розширюватиме можливості студювання сімейного (національного, міжнародного, порівняльного) права.

Підручник Віталія Чернеги «Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право» складається з 3 розділів, яким підпорядковано 19 глав, що корелюються з його назвою. Так, розділ 1 «Національне сімейне право» включає в себе 9 глав. У главі 1 «Уведення в сімейне право України» розкрито: поняття сім'ї та правові підстави її створення; зміст права особи на сім'ю; поняття сімейного права та його місце в системі

¹ Чернега В. М. Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право : підручник. Київ : Видавництво «Ліра-К», 2023. 370 с.

² Чернега В. М. Морально-правові принципи в сімейному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2015. 20 с. ; Чернега В. М. Морально-правові принципи в сімейному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2015. 223 с. ; Чернега В. М. Механізм правового регулювання сімейних відносин : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, Хмельницький, 2022. 478 с. ; Чернега В. М. Механізм правового регулювання сімейних відносин : реф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Хмельницький, 2022. 43 с. ; Чернега В. М. Проблеми та потенціал механізму правового регулювання сімейних відносин : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 508 с.

національного права; механізм правового регулювання сімейних відносин; розвиток доктрини національного сімейного права; синергію доктрини національного сімейного права, судової практики та механізму правового регулювання сімейних відносин; сімейне право як однойменну навчальну дисципліну; систему сімейного права.

Поняття шлюбу та його юридичні ознаки, умови укладення шлюбу; перепони до укладення шлюбу, правові наслідки подання заяви про реєстрацію шлюбу, державну реєстрацію шлюбу розкрито в главі 2 «Поняття шлюбу як юридичної категорії та порядок його укладення».

Цікавою є глава 3 «Недійсність шлюбу. Визнання шлюбу неукладеним», в якій розкрито: поняття та юридичні підстави недійсності шлюбу; триаду юридичних конструкцій недійсності шлюбу; визнання шлюбу недійсним після його припинення; диференціацію та зміст юридичних наслідків недійсності шлюбу; визнання шлюбу неукладеним.

У главі 4 «Режим окремого проживання подружжя (сепарація). Припинення та поновлення шлюбу. Повторний шлюб» розкрито: поняття, правові підстави та наслідки встановлення і припинення режиму окремого проживання подружжя; поняття та юридичні підстави припинення шлюбу; припинення шлюбу внаслідок його розірвання органом державної реєстрації актів цивільного стану; визнання розірвання шлюбу фіктивним; припинення шлюбу внаслідок його розірвання в судовому порядку; юридичні наслідки розірвання шлюбу; поновлення шлюбу; повторний шлюб.

Поняття, ознаки та систему особистих немайнових правовідносин дружини, чоловіка розкрито в главі 5 «Особисті немайнові правовідносини подружжя».

У наступній главі «Майнові правовідносини подружжя та жінки і чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою» розкрито: поняття і види майнових правовідносин подружжя; право особистої приватної власності подружжя; правовий режим спільного сумісного майна подружжя; договірний режим майна подружжя; поділ спільного майна подружжя; аліментні зобов'язання дружини (колишньої дружини), чоловіка (колишнього чоловіка); припинення права дружини, чоловіка на утримання; майнові правовідносини жінки і чоло-

віка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою.

Вдалою є диференціація питань, що розглядаються в главі 7 «Правовідносини батьків і дітей, повнолітніх дочки, сина». Ідеться про: встановлення походження дитини; встановлення та оспорування материнства, батьківства у суді; особисті немайнові права і обов'язки матері, батька і дітей; позбавлення та поновлення прав матері, батька; відібрання дитини від матері, батьків без позбавлення прав матері, батька; права матері, батька і дітей на майно; аліментні зобов'язання матері, батька щодо дитини; стягнення з дитини витрат на догляд та лікування батьків; аліментні зобов'язання матері, батька щодо повнолітніх дочки, сина; аліментні зобов'язання повнолітніх дочки, сина щодо матері, батька.

Главу 8 «Альтернативні правові форми влаштування дітей» присвячено: «номенклатурі» (мовою автора) альтернативних правових форм влаштування дітей; прийняттю дитини, повнолітньої особи на правах дочки або сина; встановленню опіки та піклування над дітьми; патронату над дітьми; переданню дітей на виховання до прийомної сім'ї; влаштуванню дітей до дитячого будинку сімейного типу.

У главі 9 «Особисті немайнові та майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів» розкрито: особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів; аліментні зобов'язання інших членів сім'ї та родичів.

Розділ 2 «Міжнародне сімейне право» інтегрує 5 глав. Уведенню в міжнародне сімейне право присвячено окрему главу.

У главі 11 «Регулювання укладення та припинення шлюбу з участю іноземного елемента» розкрито: укладення шлюбів з участю іноземних громадян, осіб без громадянства, або громадян України, які проживають за кордоном; правові наслідки шлюбу з участю іноземного елемента; регулювання припинення шлюбу з участю іноземного елемента.

У главі 12 рецензованого навчального видання висвітлено актуальні питання регулювання відносин батьків і дітей з участю іноземного елемента.

Ключові питання регулювання відносин усиновлення з іноземним елементом, а також регулювання відносин опіки та піклування над дітьми з іноземним елементом охарактеризовано в главі 13 «Регулювання відносин усиновлення

і опіка та піклування над дітьми з іноземним елементом».

У главі 14 «Регулювання майнових сімейних відносин з іноземним елементом» розкрито: по-перше, майнові правовідносини подружжя з іноземним елементом; по-друге, аліментні зобов'язання з іноземним елементом.

До структури розділу 3 «Порівняльне сімейне право» входять 5 глав, зокрема: глава 15 «Уведення в порівняльне сімейне право»; глава 16 «Римське та українське сучасне сімейне право як об'єкт компаративістики»; глава 17 «Розбіжності у підходах українського та латвійського законодавців до регулювання сімейних відносин»; глава 18

«Порівняльний аспект правового регулювання сімейних відносин в Україні та Республіці Казахстан»; глава 19 «Порівняльна характеристика правового регулювання сімейних відносин в Україні та Боснії і Герцеговині».

Отже, підручник Віталія Чернеги «Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право» є актуальним надбанням для студентів, аспірантів зі спеціальностей 081 «Право», 293 «Міжнародне право», докторантів зі спеціальності 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право», наукових і науково-педагогічних працівників.